

V^g
5414

67

191.

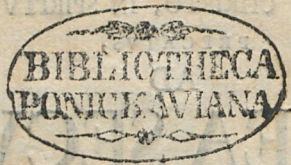
De cooperatione Divina in
38 reformat. ecclesiast. et propagat.
relig. evangl.

Vg
3414

RECTOR
ACADEMIAE LIPSIENSIS,
 NON MUTATAE CONFSSIONI AVGVSTANAE;
 ANTE HOS DVCENTOS ANNOS INVICTISSIMO
 ROMANORVM IMPERATORI, CAROLO V,
 EXHIBITAE, ADDICTIS,
 VNIVERSIS AC SINGVLIS,
 GRATIAM ET PACEM A DEO PATRE AC DOMINO
 NOSTRO IESV CHRISTO, IN SPIRITV SANCTO,
 PRECATVS,
 AD
IVBILAEA SECVNDA,
A. C. SACRA,
 PIO SOLENNIQVE RITV CELEBRANDA,
 ET VII CAL. IVL. AVSPICANDA,
 INVITAT.

RECTOR
ACADEMIAE HALLENSENSIS
NOBIS MUNITATE CONFESSIONI AUGUSTINAE
ANTE NOS DOCTOS ANOS INVICTISSIMO
ROMANORVM IMPERATORI CAROLO V
EXHIBITAE AD DICTIS
UNIVERSITATIS AC STUDII
GRATIAM ET PACEM A DEO PATRE AC DOMINO
REGNO IESU CHRISTI IN TERRA SANCTO

LIBRARIUS
A. C. SACRA
DIO SOLEMNIQUE RITV CELEBRANDA
ET NUNC IN ANAGNINO
IN VITAE

Regorius quondam Pontanus, vt erat Vir grauis et magnae auctoritatis, Inuictissimo Romanorum Imperatori, Carolo V, in comitiis Augustanis, Augustanam Confessionem, a Christiano Baiero, paulo ante, publice praelectam, his verbis commendauit: *Diuina cooperante gratia, et Deo causam suam agente, Confessio haec etiam contra inferorum portas praeualebit.* Praeclarum de ea re firmumque testimonium nobis COELESTINVS, CHYTRAEVS, et SECKENDORFIVS, (*) sunt impertiti. Et nos, ducentorum iam interualli annorum interiecti memoriam pia nunc grataque mente repetentes, quam vera fuerit haec praedictio, re ipsa experti sumus, idque longororum vsu edocti confirmatique, ex rebus, saepe in discrimen extremum et fortunae quasi aliquam dimicationem adductis, cognouimus. Habebimus enim, in hunc vsque diem, habebimus etiam deinceps, a Deo apud nos depositum hunc incomparabilem thesaurum integrum, sartum tectumque, atque ab omni detrimento conseruatum. Deus hanc *pupillam*, non dicam Saxoniae, vel Principum Euangelicorum in imperio Romano, vel, si ita maus, Ecclesiae, qua est meliorum partium, vniuersae, sed *suam*, ipse defendit potentissime, praefidioque suo et custodia perpetua inuiolatam, praestitit. *A Domino hoc factum est, et fuit mirabile in oculis nostris!* Mirabilis quam maxime fuit in oculis animisque nostris, cum prima lucis Euangelicae instauratione, quae postea se exseruit in Comitiis Augustanis, et Caesaris clementia, et Confessorum constantia, et auctorum Augustanae Confessio-

A 2

(*) COELESTINVS, *Histor. Comit.*, fol. 190, refert, Pontanum his verbis Caesarem allocutum esse, cum Augustanam Confessionem ipse manu sua apprehenderet. SECKENDORFIVS, *Comment. de Latheran.*, Lib. 2, Sect. 29, §. 63, et Sect. 35, §. 78, verisimilius esse, existimat, Pontanum hac parrhesia alio tempore vsum fuisse, circa finem nempe Comitiorum: Quod ipsum CHYTRAEVS, *Histor. Aug. Conf.* pag. 374, quomodo, nomine Electoris Saxon. reliquorumque Principum ac Statuum imperii Romani Protestantium, quae die, in Comitiis, illud factum sit, exponit, quocum optime consentit IOANN. SLEIDANVS, *Lib. VII Comment. sui.*

fessionis concordia, et confessionis ipsius praestantia, et publi-
 cationis excellentia, et propagationis, per hostes etiam factae,
 magnificentia, et fructuum salutarium abundantia. Sed mul-
 to admiranda magis est in oculis animisque nostris potentis-
 sima sapientissimaque, et, per duo iam integra secula, a Deo con-
 tinuata, sacrae huius arcis et propugnaculi defensio, aduersus
 hostium, nunc externorum, nunc internorum, insidias, atque
 impetus et incursiones innumerabiles, seu portas inferorum.
Magna sunt haec opera Iehouae, exposita omnibus, qui delectantur
illis. Ipse gratiosus et misericors Iehoua ita fecit זכר לנפלאותיו,
memoriam his mirabilibus suis, Pf. CXI, 2, 4. Ipse fuit nobis, מן-ח-סד,
refugium et turris robusta aduersus inimicos nostros,
 Psalm. LXI, 4. *Ite, venite, videte opera Dei! Reuerendus et*
formidabilis est Deus in operibus his suis erga filios hominum.
Canite gloriam nominis eius, et ponite in gloriam laudem eius.
Dicite Deo: Quam mirabilia sunt opera tua! Propter magni-
tudinem roboris tui mendaciter se dedant tibi hostes tui! Omnes
incolae terrarum incuruent se tibi, et psallant tibi: Psallant No-
mini tuo, ut quam maxime, Psalm. LXVI, 2, sqq. Celebrate Ie-
houam, quia bonus est, quia in seculum benignitas eius. Dicat
nunc Israel: In seculum bonitas eius. Dicant nunc, qui sunt
de familia Abaronis: In seculum benignitas eius. Dicant nunc
omnes timentes Deum: In seculum benignitas eius, Pf. CXVIII,
 2, sqq. Simul, ac Deus, ante duo haec, et amplius, secula,
 studio ac ministerio MARTINI LUTHERI, Viri inuisi
 prorsus et diuini animi, ex diuturna, quae vniuersum antea or-
 bem Christianum obscurauerat, caligine, in lucem reuocauerat
 coelestem Euangelii doctrinam, restituendo, et verbo suo ma-
 iestatem, et sacramentis integritatem, et Ecclesiae libertatem, et
 peccatoribus Seruatorem, Seruatori denique ipsi, qui ante Lu-
 therum, prae humili illo seruorum Seruo, vix nudum nomen
 retinuerat, decus et gloriam, dici non potest, quam subito se
 ipsae aperuerint, remotis vndique repagulis, portae inferorum
 omnes. Prodierunt inde et exurrexerunt aduersus ipsam hanc
 Euangelii doctrinam instauratam omnes claustrorum greges,
 quorum vis praecipua in ventre et lingua clamosa maxime po-
 sita est. Quicquid euomi et foras proiici poterat calumniarum,
 aut maledictorum excogitari, illud isti totis exonerarunt plau-
 stris, nunc in Lutherum, nunc in eius sectam, seu haeresin. Sic
 enim

enim ipsam veritatem coelestem, a Deo reuelatam Christoque nobis traditam, et semper in Ecclesia vera assertam atque Lutheri ministerio instauratam criminabantur, prorsus ad exemplum Patris sui et sociorum suorum, qui describuntur Ioh. VIII, 44. Sed Dei factum est benignitate iustitiaque, vt doctrinae Euangelicae instauratae criminationes inceperint esse eiusdem amplificationes, et maledicta, in Lutherum coniecta, cesserint eidem in benedicta, tantoque vehementius ferierint auctores suos, quanto fuerunt iniquiora, ferociora, crudeliora. *Benedictus sit Deus ille, et omnes timentes eum nunc dicant: In seculum benignitas eius!* Quod conuiciis et contumeliis effici non poterat, illud vi, ferro, flammis et vinculis, intendebatur. Horum enim comminationibus additis, et, quod alias proprium est τῷ διαβόλῃ, in Angelum lucis conformati, admixtis non raro promissionibus, blandis quidem, sed simulatis, bonisque verbis Luthero datis, id vnum agebatur, non tam, vt Lutherus ea, quae huc dum, voce scriptisque et exemplo, recte, et more Prophetarum atque Apostolorum, docuerat, reuocaret, atque ab instituto negotio reformationis prorsus desisteret, quam, vt doctrina Euangelii ipsa pura, in lucem claram iam quodammodo adducta, tenebris iterum obductis opprimeretur. Pro hoc enim obtinendo sine, nihil intentatum relinquebatur, cum ab aliis, tum maxime Leone X, Pontifice Romano, eiusdemque successoribus, Adriano VI, et Clemente VII, horumque legatis, Thoma Caietano, Hieronymo Rorario, et Laurentio Campegio, Cardinalibus, nonnullis etiam huius seculi Potentibus, a Pontificibus dilectis, eorundemque Legatis, aduersus Euangelii doctrinam non minus, quam Lutherum, concitatis, atque ad illam adductis ἐνεργείαν τῆς πλάνης, qua sibi persuaderi, patiebantur, se per hoc ipsum λατρείαν προσφέρειν τῷ Θεῷ, Ioh. XVI, 2, II Theff. II, 11. Horum vero omnium hic vnus exitus erat: Lutherus, in principio ne auditus quidem, postea auditus quidem, sed non conuictus, nedum confessus, Pontificis Romani primum, deinde etiam publicis comitiorum quorundam conuentuumque, decretis, damnabatur, damnatus, vna cum doctrina sanctissima, quae erat Prophetarum, Christi atque Apostolorum, tum denuo instaurata, proscribatur penitus, proscriptusque quouis modo de medio tollendus existimabatur pariter, atque edicebatur.

litteras illas, quibus Lutherum, iam anno M D XVIII, Romam euocauit, vel istas, quas eodem hoc anno, atque iterum anno M D XX, nunc ad Fridericum, Saxoniae Electorem, vere Sapientem, nunc ad Gabrielem Venetum, ordinis Augustiniani Promagistrum, nunc ad Carolum Miltitium, Germanum, Leonis cubicularium, nunc ad alios, perscripsit. Et quotusquisque est, cui nihil omnino cognitum perspectumque esse possit vel de Adriani, Leonis X in pontificatu pariter, atque odio aduersus Lutherum, successoris maxime aemuli, ad Fridericum, Saxoniae Electorem, anno M D XXII datis literis, et his similibus, ad reliquos imperii Romani Principes, eodem hoc anno, Noribergae congregatos, missis, eiusdemque Formula actionis, quam dederat legato suo, anno M D XXIII, vel de Bulla illa, quam vocant, coenae Domini, in qua Pontifex Romanus, Cal. April. anni M D XXI, Lutherum omnesque eiusdem sectatores, nuper iam damnatos, magnis imprecationibus deuouit et execratus est. Quis est, qui prorsus ignoret VVormatiensis decreti, aliorumque edictorum, formulas, quibus dicti VVormatiensis decreti executio, hoc est, Lutheri captiuitas, et, quouis modo, quouis etiam in loco, ne sacro quidem excepto, et a quouis, impune suscipienda, trucidatio haud tantum, sed, quod caput rei erat, lucis quoque doctrinae Euangelicae clarioris, ministerio Lutheri accensae, extinctio, seueris admodum modis, vrgebatur, addita hac causa: *Lutherum aut non esse hominem, sed daemonem, sub humana specie latentem* (liceat nobis yti verbis SLEIDANI, ad Ann. 1520, et 1521 ex literis Pontificis Romani excitatis,) *aut hominem, ab humani generis hoste, Satana, in orbem terrarum immissum, qui, ad insaniam vsque, sit ambitiosus, et VVicleui, et Hussi, et Bobemorum, haereses, ante damnatas, resuscitet, qui popularem auram captet, qui, falsa Scripturae interpretatione, simplicibus peccandi occasionem praebeat, qui continentiam profliget, qui delictorum confessionem, et huic annexam poenitentiam, eneruet, qui Turcas fauore prosequatur, qui impuris vocibus omnem Ecclesiae disciplinam euertat, qui poenas haereticorum deploret,* et quae sunt cetera plura. Rebus ad hunc modum exacerbatis, et innumerabilibus in Lutherum, puramque Euangelii doctrinam, excitatis aduersariis, cum in perditis ac desperatis habenda omnia viderentur, et instauratae verae religio-

nis

nis oppressio tantum non triumphatâ hostibus iam appareret, Deus, velut ex machina, interueniens his rebus, se ipsum, vt *עז ומגורל ומחסה*, vt *refugium et turrem fortem, aduersus hostes suae veritatis*, tenebrarum licet portas fere omnes aperientes, demonstrauit. Demonstrauit, se esse potentiorum potentibus omnibus, se *corda Regum ac Principum habere in manu sua, et flectere ita posse*, vt Deum diligentibus, omnemque in eum collocantibus spem et fiduciam, in quibus, si quisquam alius, Lutherus certe, Fridericus, et Iohannes, Saxoniae Electores, reliquique pii Confessores, quam maxime excelluerunt, *πάντα συνέργασαν εἰς ἄγαθόν*, Rom. VIII, 28. Demonstrauit re ipsâ Deus, negotium reformationis Lutheri, quoniam erat *ἐργον ἐν τῷ Θεῷ*, humanis consiliis, vi ac fraudibus, dissolui non posse, Act. V, 39. Omnes enim criminationes, imprecationes, comminationes, damnationes et proscriptiones, istae, Pontificibus Romanis fere solis, horumque consiliariis ac parastatis, non Caesari, aut vlli bonorum Principum, attribuendae, quid aliud tandem effecerunt, quam, vt Euangelii doctrina, quo longius proscribatur, hoc latius se diffunderet, etiam extra Germaniam, et maiori desiderio a pluribus reciperetur, et Imperator, Carolus V, pro excellenti naturae, quae in eo erat, bonitate haud tantum, nam mitissimus ac prudentissimus princeps fuit, sed Deo causam suam per illum quoque agente, vt, inquam, pertaesus iniquissimarum istarum rerum, inclementis maxime consilii Clementis VII, de foedere cum eo ineundo, deque haereticis (quo praeclaro nomine Confessores veritatis coelestis designabant) vi atque armis excindendis, Caesar inciperet Ecclesiae potius, quam Romani Pontificis, palam fictis blanditiis ei illudentis, clam vero cum hostibus eiusdem colludentis, causam agere. Factum ex eo est, vt, religionis, in imperio Romano exortas, controuersias communis concilii auctoritate, mallet, quam bello atque armis, decidi, quo ipso prima Augustanae, postea eidem exhibitae, Confessionis fundamenta posuit. *A Domino hoc factum est*, et sapientia ac benignitate eius incomprehensa. *Benedictus sit ergo Deus ille, Deus noster!* Adeste omnes, quotquot timeris eum, et dicite: *In seculum benignitas eius!* Nouae quidem Catholicae Ecclesiae tum temporis Praesul, Clemens VII, de communi suorum consilio Purpuratorum, non desuit instare opti-
moque

moque Imperatori persuadere, ferro et flammis rem agere, et militum potius, quam rationum, educere copias, id esse efficacissimam praestantissimamque haereticos conuertendi, et controuersias fidei definiendi, rationem, et hanc nunc esse maxime, si vnquam alias, prosequendam. Quo tamen ipso nihil aliud est consecutus, quam, vt sibi ipsi bellum pararet, (sicuti solent consilia mala consultoribus esse pessima) conseruatoque aliquandiu misero et tumultuoso imperii statu, spem, vel legitimi Germaniae, vel publici totius orbis, concilii, quam nec omnino nullam, nec magnam, aliquoties fecerat, tanto facilius infringeret et diutius suspenderet. Sed hanc quoque sapientissimi instituti illusionem, a sanctissimo licet profectam Patre, diutius ferre, et Caesar ipse, et plerique Germaniae Principes, non poterant. Hi enim, Spirae congregati, iam anno supra millesimum quingentesimo vigesimo sexto, tale concilium decreuerunt, cuius intra annum fieret initium, et, ne mora, vel impedimentum, interueniret, missa in Hispaniam ad Caesarem legatione, orabant eum, vt quamprimum accedens concilium procuraret. Ille vero, spem concilii huiusmodi, a Pontifice Romano tam saepe suspensam, tamque temere praclusam, intuens, cum anno MDXXX, Ianuarii die XXX, dimissis in Germaniam literis, conuentum indiceret omnium ordinum Augustae, religionis potissimum, et Turcici belli, causa, in his comitiis ipsis Augustanis se obtinere posse, existimabat, quod a communi concilio, toties frustra expetito, sibi promittebat. Inde adeo et in literis illis, quibus comitia haec Augustana indicebantur, et in oratione, in ipsis his comitiis, nomine Caesaris, postea praelecta, qua causa indicti huius publici conuentus copiose exponebatur, humanissimis verbis omnibus iniungebatur, vt, quod quisque, religionis causa, vellet, id proponeret in medium, scripto scilicet comprehensum, quo commodius atque celerius intelligi res possit ac definiti. Verba ipsa sic fluebant: *Kayserliche Maiestat begereten ganz freundlich und mit höchsten Fleiß und Ernst, Churfürsten, Fürsten und die gemeine Stände, wollen, zu Förderung der Sachen, ein ieglicher, vermöge berürts ihrer Maiestat Ausschreibens, sein Gut bedüncken, Opinion und Meinung, der berürten Irrung und Zwyspalt, auch Mißbräuche, halben, zu Teutsch und Latein, in Schrift stellen, und überantworten, damit diese Irrung und Zwyspalt*

spati deſto beſſer vernommen und erwogen, auch zu einem einigen Chriſtlichen Weſen deſto ſcheiniger verglichen werden möge. Ad- didit clementiſſimus Imperator hanc quoque promiſſionem, ſe in hac re facturum eſſe, quod ſui eſſet officii, pro ſua erga rempublicam atque patriam charitate. Ex quibus omnibus elu- cet, Confessionis Auguſtanae, et conſcriptionem, auctoritate publica Caefarea, iuſſuque Statuum Proteſtantium, ac magno Lutheri atque Philippi Melanchthonis, reliquorumque Theo- logorum, conſenſu, ſuſceptam, et productionem eius ſolen- nem ac publicam, per omnes inferorum portas, quam maxi- me quidem dilatatas, vsque adeo impediri non potuiſſe, vt e- dicto potius publico fuerit demandata. A Domino hoc fa- ctum denuo eſt! Ipſe gratioſus et miſericors Ieboua illud effecit, quod nullis praefidiis humanis, et nulla prudenti ſolertique ratione, praefitari potuiſſet, niſi benigniſſimo huius nutu Nu- minis et gubernatione geſta atque adminiſtrata fuiſſent omnia. Benedictus ſit ergo Deus ille, et omnes, Deum timentes, nunc di- cant: In ſaeculum benignitas eius! Quod proprium regni eſt te- nebrarum, vt lucem fugiat, et ſalutaria omnia tenebrarum caligine obducatur, illud ipſis quoque in Comitibus his Auguſta- nis diſſimulare non potuit. Perſuaſerant enim huic regno ad- dicti Caefari optimo, et per ſe longe aliter exiſtimanti, haere- ticos, praefertim in tam ſoleni conuentu, non eſſe audien- dos, cum vel a praelectione iſta haeretici iſtius ſcripti (quo no- mine Confessionem noſtram, neque viſam, neque lectam, vel au- ditam, denotabant) ſint metuenda multa mala, in malis nume- rantes ipſam quoque accenſionem lucis Euangelii et fidei cla- rioris in animis auſcultantium, quippe quos tenebris circum- fuſos detineri, quam illuminari, maluerunt. Inde adeo, cum Caefar in principio, illam doctrinae coeleſtis formam, ſcripto comprehenſam, exhiberi tantum, ac poſtea deponi, iuberet, pii noſtri confeſſores neceſſe habuerunt, vt precibus multis atque obſecrationibus praelectionem eius impetrarent. Factum eſt ex eo, vt, VII Calend. Iulias, in Palatio, quod Auguſtae eſt, Episco- pali, publice, praefentibus Imperatore Carolo, Rege Ferdinan- do, fratre, et ceteris Imperii Proceribus ac Delegatis, qui ma- gno numero aderant, de ſcripto Germanico recitaretur, tradi- ta poſtea, et Latine, et Germanice conſcripta, hac forma doctrinae coeleſtis in manus Caefari, qui, illam, velut κειμήλιον aliquod,

B

publi-

publice recondi atque asseruari, iussit. Etsi vero ad hunc modum lucem illam Euangelii clarissimam, quae nuper admodum accensa erat, quamque Deus tenebrarum tenebris inuoluere, modioque tegere, vel etiam extinguere, intendebat, benignus et misericors Iehouah, qui Deus noster, candelabro infixit tam clare praelucenti, ut radios suos quam celerrime per vniuersum fere terrarum orbem diffuderit, neque omnino sine omni fructu fuerit recitatio illa publica καλῆς τραύτης τῆς ὁμολογίας, apud illos, qui ad eius praelectionem aures animosque non omnino interclusos retinuerunt. Nam et os impudentissimum non nihil obstruebatur aduersariis, qui doctrinam Euangelii sanctissimam, non ita pridem instauratam, cum refellere non possent, calumniis immanissimis onerauerant, piis Confessoribus in summam inuidiam atque odium adductis, et suspicio Anabaptismi, Manichaeismi, Arianismi, Fanaticismi, omnium denique haeresium reliquarum et criminum grauisimarum, perduellionis, seditionis, pedibus in primis conculcatae erga Deum pietatis, atque erga magistratum reuerentiae, aliquo modo dimouebatur. Portae tamen inferorum ipsae oclusae penitus non sunt, sed tanto iterum latius aperiebantur, quanto longius Euangelicae doctrinae splendor elucere, seque ipsum magis magisque conspiciendum omnibus, tot in primis Augustanae Confessionis translationibus adornatis, et tam longe lateque transmissis, praebere incipiebat. Quotus enim quisque est, qui ignoret, quam durum, vehemens atque acerbum, scriptum, in his ipsis comitiis Augustanis, Romano Pontifici addicti Theologi vndeuginti, in quibus facile primi fuerunt Ioannes Faber et Eccius, adornaauerint, quod Augustanae Confessionis confutationem nuncuparunt? Etsi vero ipsi Principes, quorum iussu conscribatur, improbauerint illud, leniendumque atque immutandum curauerint, postea tamen usque adeo est Caesari commendatum, ut publice praelegeretur haud tantum, sed dignum quoque iudicaretur, ad quod decretum conuentus Augustani, in omnium ordinum coetu recitatum, conformaretur. Palatinus enim Fridericus, nomine Caesaris, significabat piis Confessoribus, hanc esse Caesareae Majestatis voluntatem seriam atque vltimam, ut huic confutationi (ut putabatur, de Catholica et

sacrofancta fide, vel, si dicendum, quod res est, de voluntate Clementis VII, Caesaris optimi clementia abutentis, compositae) coniunctim, et vnanimi cum Catholicae Ecclesiae consensu, subscriberent. Quid, quod decretum Wormatiense hic iterum, et Spirense etiam, virgeretur. Sed his quoque rebus effectum aliud nihil est, quam, vt Principes reliquique Ordines Protestantium in Imperio Romano, ad nouum constantiae exemplum, idque maxime illustre, edendum excitati, Apologiam suae exhibitae Confessionis procurarent. Etsi vero haec etiam, cum Caesari per Pontanum in comitiis his offerretur, accepta ab eodem non sit, addita hac causa, quod, non disceptandi, sed dissentientes conciliandi, causa, comitia coegerit, factum tamen ex eo est, vt omnes ex hac Apologia intelligerent, oblatam Confessionem firmam adhuc, nec vllis concussam machinis, persistere, istud vero scriptum, quod Augustanae Confutationem Confessionis immerito nominauerant, praeter Patrum sententias, incommode excitatas, concilio- rumque decreta, male accommodata, et sophismata aculeata, seu fallaces conclusiunculas, nihil aliud continere. Sic Deus iterum hic omnia fecit, et reuerendum se ac formidolosum erga hostes suos non minus, quam gratiosum et benignum erga constantes veritatis suae confessores, exhibuit. Eat hoc in omnis aevi memoriam tam illustre exemplum, et longe venturos posteros doceat, nihil non posse perfici, quod Deo auctore susceptum est: *Benedictus sit Deus ille, Deus noster! Et omnes timentes eum nunc dicant: In seculum benignitas eius!* Hic est enim ille gratiosus et misericors Iehoua, qui, in his comitiis Augustanis, et robur infinitae potentiae, et magnitudinem incomprehensae gratiae, et profunditatem inexhaustae suae sapientiae, quasi totam, exeruit, in Confessione illa nostra diuinae aeternaeque veritatis adornanda et exhibenda, in tot linguas describenda, in omnium manus diuulganda, atque apologia quadam, vbi opus erat, asserenda ac vindicanda haud tantum, sed etiam integra atque incorrupta, finitis his comitiis, conseruanda, posteaque in numerum Symbolorum Ecclesiae verae referenda, et, per duorum iam seculorum decursum, ad nos propaganda. *Sit maneatque benedictus hic Deus, Deus noster! Adeste omnes, quotquot timetis Deum, canite*

canite gloriam nominis eius, et ponite in gloriam laudem eius!
Hic est enim Deus ille fortis et omnipotens, in quo pia haec confessio firmum atque inexpugnabile praesidium, aduersus omnes tenebrarum inferarum portas, hostiumque fraudes atque impetus omnes, semper habuit, qui piis itidem Confessoribus solatium perpetuum perfugiumque praebuit tutissimum, qui eo magis securi fuerunt in hoc praesidio perfugioque, quo magis humanis praesidiis erant destituti. Namque in folius huius Dei ope atque auxilio spem omnem posuerunt, cedere bonis, et ipsum spiritum effundere, parati, si veritatem tueri aliter non liceret. Hic est Deus ille O.M., qui, in tam multis, priuato maximeque temerario ausu susceptis, Philippicis mutationibus, non mutata, sartam, tectamque et germanam, hanc doctrinae coelestis fideique ac morum Formam nobis referuauit, mutata interim ista et non germana Forma suis relicta astipulatoribus ac fociis non germanis. Illud etiam quam amirabile et profus diuinum est existimandum, quod, cum in apricum Aduersarii emergentes, veritatem coelestem, tam solenniter in lucem adductam, tamque praeclare assertam, modis omnibus premere, cursumque eius impedire, et, velut in primis carceribus sistere ac suffocare, contenderent, cum bello Germanico, quod Protestantium vocatur, oppressa propemodum et penitus extincta videretur veritas, cum nouam et miseram multarum Ecclesiarum faciem reddidisset infelicissimus ille Sidonii, Pflugii atque Agricolae, foetus, INTERIM dictus, cum fulmina accederent anathematum Concilii Tridentini, atque innumerabilia mala plura alia, quae ab omni spe deiicere pios Confessores facile potuissent, quod, inquam, tandem tamen bona iterum causa triumphare inceperit, et cum anno post millesimum quingentesimo et quinquagesimo secundo, veritas, velut palma, denuo enituerit, Passauiensi pace constituta, eademque, post annum tertium, in Comitibus Augustanis, publica et solenni sanctione confirmata. Per huius enim transactiones pacis, plena est concessa religionis libertas Augustanae Confessioni additis omnibus imperii Romani Principibus, reliquisque Ordinibus, immo, Regibus quoque et Principibus aliis, Imperii Romani finibus non comprehensis, Augustanae Confessioni deditis. Cautum praeterea sanctissimeque constitutum est, *ne quis alium*

reli-

*religionis causa, vi factoque, aut alias, contra conscientiam, co-
geret, aut, ea de causa, vi belloque peteret, vel inuaderet, vel op-
pugnaret, vel damno illato, siue per mandata, si alio quouis modo
grauaret, vel contemneret, vel, grauari contemnique, sineret. etc.*
Ita vero Confessio haec nostra, quae antea tot odiis exposita,
iniquissimis censoribus ad confutandum tradita, supra omnem
modum despecta ab Aduersariis et reiecta, erat, ad illud digni-
tatis auctoritatisque fastigium euecta est, vt publicae etiam pa-
cis, vel conditionem, vel fundamentum, constituerit, praefertim,
cum superioris seculi anno octauo et quadragesimo, per
pacem etiam VVestphalicam, Passauiensium illarum atque Au-
gustanarum transactionum, noua et publica quaedam accesserit
confirmatio. Nemo, vel ad humana consilia, vel ad bellorum
quorundam infelices incertosque exitus, vel ad Caesarium,
qui tum imperio praefuerunt, clementiam solam, hoc referat,
sed ad Deum ipsum, qui est Deus pacis, et Deus confessorum
suae veritatis, Deus noster. *Benedictus sit ergo hic Deus, et
Pater Domini nostri Iesu Christi. Cantate huic Domino canticum
nouum, quia fecit mirabilia. Seruauit sibi dextra et brachio
suo sanctum suum. Notum fecit hoc salutare suum, et in conspectu
multarum gentium iustitiam suam reuelauit.* Lutheri post obitum,
cum Theologorum quorundam discordia nouas lites moueret,
de necessitate bonorum operum ad salutem aeternam, de viribus
liberi arbitrii, de peccato, quod vocant, originali, eoque ipso
non leue detrimentum veritati, per Confessionem A. tam praeclare
nuper assertae, inferret, cum Crypto Caluinitus iterum, vt dicebatur,
seu Philippismus, aliquam sibi sedem in Saxonia ipsa deligeret,
diuina factum est beniguitate ac prouidentia singulari, vt, illa,
per Formulam Concordiae, sublata, et hoc, propositisque quibusdam
Articulis Visitationis, proscripso, Augustanae confessioni non
tantum nihil decederet, sed haec multo etiam clariori luce
circumfusa exsplenderet, pique, qui tum aderant, Confessores
nouum et maxime illustre constantiae concordiaeque exemplum
ad posteros transmitterent. Et quid tandem profecit hostis ipse
infernus, per ducentos nunc annos portas suas omnes aperiendo,
tenebrarumque, et errorum, et insidiarum, et fraudum, et terrorum,
et promissionum et blanditiam

ditiarum, copias educendo, hostesque omnis generis, nunc ma-
 nifesto non sanctos, nunc sanctitatem simulantes, nunc ex-
 ternos, nunc internos, concitando et secum adducendo,
 quam, vt arcem illam nostram inexpugnabilem frustra op-
 pugnaverit? Demus illud (vt paucis multa complectamur)
 hostem hunc infernum impotentissimae irae suae vim om-
 nem, nostra quoque maiorumque nostrorum memoria, exe-
 ruisse, omneque astutiae suae venenum simul euomuisse, *ε-
 δόξα, ὅτι ὀλίγον καιρὸν ἔχει.* Demus, hunc hostem, praeter spi-
 ritum Anti-Christi, excitasse etiam in primis spiritum Indiffe-
 rentissimi, Atheismi, Naturalismi, Rationalismi, Fanaticismi,
 qui postremus reliquos omnes facile superat, egregiam lucis
 atque sanctitatis speciem prae se ferens. Demus etiam illud,
 alienos non nullos factos esse ab *ὑποτυπώσεις* illa nostra *ὑγιαίνον-
 των λόγων ἐν πίσει καὶ ἀγάπῃ τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ,* et pauciores esse
 illos, qui, quo decet, diuino cum zelo veritatem integritatemque
 doctrinae coelestis, Confessione hac nostra germana compre-
 hensam, eaque cum *παβήστια ἐλέγχε* ac *πληροφορία* fidei, pre-
 cum fiduciaque in Deum collocatae, tueri velint, qua Luthe-
 rus, qua Principes reliquique primi Confessores utebantur.
 Causae tamen ipsi bonae nostrae, per se spectatae, derogatum
 est omnino nihil, nec Deus propterea desit causam suam a-
 gere, et, quos nouit esse suos, contra omnes inferorum portas
 tueri potenter et defendere. *אין ליהודה מעצור להושיע*
כרב אין במעט *Iehouae non est impedimentum ad saluandum,*
per multos, aut per paucos. 1 Sam. XIV, 6. Hic est ille Deus,
 qui inuictissimum quondam Romanorum Imperatorem, Ca-
 rolum V, cum Confessoribus primum fauore ac bene-
 uolentia, ad vltimum consensione etiam doctrinae, Con-
 fessione nostra illa bona comprehensae, coniunxit arcuissi-
 me, nec, per mortem ipsam separari, voluit. Idem ille Deus,
 nostris etiam, in quae nos referuauit, temporibus, suis, quos
 nouit, germanis Confessoribus praesidium idem perflugiumque
 praebet inexpugnabile. *Non abbreviata est manus Iehouae, vt
 non possit saluare, nec grauis est auris eius, vt non possit audire
 suae veritatis propugnatores, hoc est, veros adoratores suos,
 qui inuocant eum in spiritu et veritate.* Etiam nunc Deus ha-
 bet in manu sua corda Regum ac Principum, et flectere potest,
 quot-

quorum vult. Saciat ergo furor omnis inferorum, quantum
 volet, et totis viribus incumbat veritati, ducentos hos ante
 annos tam præclare et publice assertæ. Veri eiusdem con-
 fessores iuxta, atque adoratores Dei inuicti, semper, et securi,
 et hilares, et imperterriti, exemplo Lutheri reliquorumque
 primorum Confessorum, stabunt, quia se totos permittunt
 Deo, Deo (vt iterum loquamur cum Pontano) *suam causam*
agenti, diuinæque sua gratia cooperanti. Hac quam diu non
 excident, nulla illos ruina feriet, non, si vel vniuersus orbis
 illabatur. *Qui enim sedent in latibulo Altissimi, et in umbra Ful-*
minatoris indefinenter permanent, hi dicunt Iehouæ: Tu es re-
fugium propugnaculumque nostrum, o, Deus noster, in quem spe-
ramus, Atque hic est ille, qui liberabit eos a laqueo aucupis, et
a peste perditionum. Haec, haec, illa sunt, quorum recordari,
 omniumque simul, omnibus veris confessoribus, per ducentos
 nunc annos, cumulatissime confessorum, beneficiorum diui-
 norum memoriam, hodierna illa die, repetere, et Deo gratias,
 quas mente concipere possumus, maximas, pro illis perfolue-
 re, debebamus.

Quod ergo felix et faustum sit, quod Deo gloriosum, Ecclesiae
 γρηστος Euangelico Lutheranae salutare, sit, quod denique ad conuer-
 sionem reditumque multorum, et cum vero coetu gregeque Dei con-
 iunctionem, tendat, iussu ipsius Dei, *qui fecit, זכר לנבואתיו* memo-
 riam his mirabilibus suis, qui vult, nos recordari dierum superioris se-
 culi, atque interrogare maiores nostros, vt nobis referant, quam reue-
 rendus et formidabilis fuerit Deus in suis operibus, Deut. XXXII, 7,
 Esa. XLVI, 9, fiet. Fiet etiam de voluntate Potentissimi Regis Polo-
 niarum atque Electoris Saxonum, FRIDERICI AVGVSTI, Do-
 mini et Nutritii nostri Clementissimi, vt, ad diem XXV Iunii, hoc
 est, illum ipsum VII Cal. Iul., qui ducentesimus religionis nostrae, in
 Augustanis Comitibus assertæ publiceque professæ, natalis est, tridua-
 num Sacrum peragamus haud tantum, sed aliis etiam solemnitati-
 bus secularibus haec Iubilæa sacra Euangelica concelebremus. Die
 XXIV Iunii, qui erit Festus Dies, Iohanni Baptistæ sacer, concioni-
 bus παρασκευαστικῆς habitis sacris, auditorum animi ad futura solennia
 secularia excitabuntur. Sequentes autem dies tres toti feriatî erunt,
 praelectioni Augustanae confessionis, in sacris coetibus publice insti-
 tuendæ, haud tantum, sed etiam orationibus sacris consecrati, quibus
 textus sacri, his secularibus festisque gaudiis maxime accommodati, ex-
 plicabuntur. Ita totum hoc triduum, et memoriae beneficiorum diuino-
 rum,

93 3714 011

rum, et precibus, et hymnis sacris, infumetur. Dies etiam XXVIII, M. Jun. nobis solennis erit, quippe in quo Orationes duae seculares, in Aede Paulina, soluto altera, altera ligato, sermonis genere, habebuntur. Reliqui Dies nunc Orationibus aliis, nunc Disputationibus publicis, destinati remanebunt. Hic futurus est secularium nostrarum solennitatum apparatus. Quam ob rem, quod reliquum est, vniuersos nunc et singulos, *γνησιος* coelesti addictos veritati, tam praeclare, ducentos ante hos annos, professae, inuitamus, non ad inania spectacula aut pompas, quibus vulgus atque otiosi homines delectantur, quae, simul, ac subductae oculis sunt, euanescunt, sed ad publicum sanctumque Dei cultum, in quo Deo immortalis, pro ineffabili eius bonitate, qua nos, per ducentos hos annos, affecit, proque beneficio illo, nullius unquam voce calamoque satis praedicando, quod in nos, qua reuelando, qua tuendo ac conseruando, veritatem, contulit, debitas laudes et gratias publice reddemus. Rogabimus quoque eundem hunc Deum Patrem, ac Dominum nostrum, Iesum Christum, vt excitet nobis nullo non tempore, viros in Ecclesia, Luthero reliquisque primis confessoribus similes, qui, *gratia diuina cooperante, et Deo suam causam agente*, aduersus omnes inferorum portas, inuicti consistant, diuinamque illam et coelestem veritatem imperterriti defendant ac tueantur. Adeste igitur, quotquot Deum timeris, *inbilate nobiscum Deo, quia fecit mirabilia. Salutem sibi acquisit dextra sua, et brachio suo sancto. Notum fecit Dominus salutare suum, in conspectu gentium hostiumque infensissimorum reuelauit iustitiam suam. Viderunt et audiuerunt omnes terrarum fines salutare Dei nostri. Iubilate igitur Domino, omnis terra, cantate, exultate et psallite. Laudate nomen eius, quia benignus est, et in aeternum misericordia eius, et vsque in generationem et generationem veritas eius*, aduersus quam portae inferorum nunquam praeualebunt. P. P. Lipsiae, Domin. II post Fest. Trin.

Anno R. S. M DCC XXX.

LITERIS IOANN. CHRISTIANI LANGENHEMII

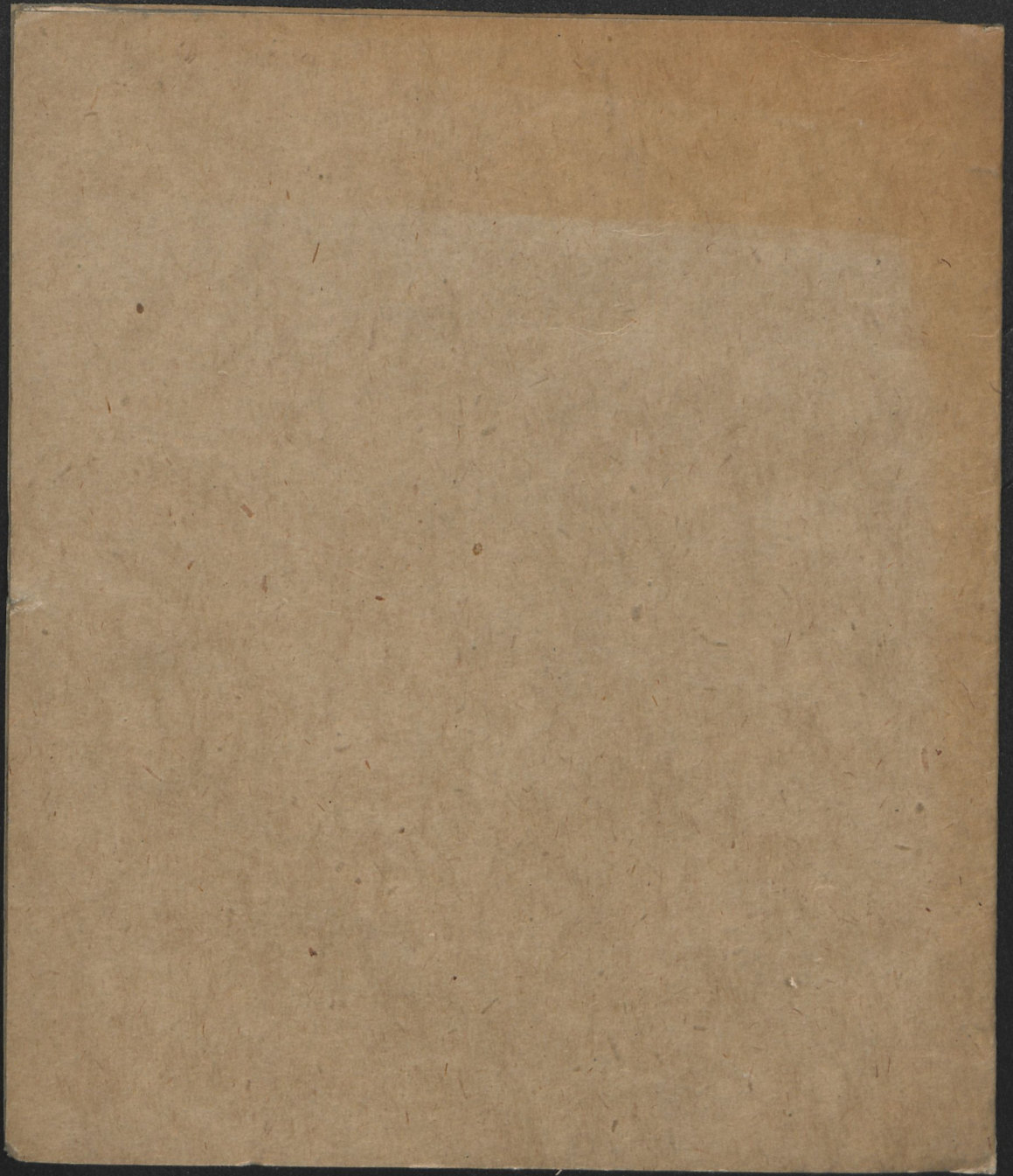

mc

X. 2311242

191.

Vg
5414

*De cooperatione Divina in
reformat. ecclesiast. et propagat.
reliq. evangl.*

RECTOR
ACADEMIAE LIPSIENSIS,
NON MUTATAE CONFSSIONI AVGVSTANAE;
ANTE HOS DVCENTOS ANNOS INVICTISSIMO
ROMANORVM IMPERATORI, CAROLO V,
EXHIBITAE, ADDICTIS,
VNIVERSIS AC SINGVLIS,
GRATIAM ET PACEM A DEO PATRE AC DOMINO
NOSTRO IESV CHRISTO, IN SPIRITV SANCTO,
PRECATVS,
AD
IVBILAEA SECVNDA,
A. C. SACRA,
PIO SOLENNIQVE RITV CELEBRANDA,
ET VII CAL. IVL. AVSPICANDA,
I N V I T A T.

